

D · N

4/3 1957

Atomvapnet och avrustningsfrågan

Efter första världskriget fick Nationernas förbund i uppdrag att utforma planer för internationell nedrustning och upprättande av en gemensam politisk makt. Frågan diskuterades, utan resultat, år efter år och vid konferens efter konferens, till en kort tid före det andra världskrigets utbrott. I likhet med många andra stater genomförde emellertid Sverige på egen hand en betydande nedrustning, och särskilt inom det socialdemokratiska partiet krävde en stark fraktion, som under vissa skeden sannolikt företrädde en majoritet inom partiet, att man skulle gå vidare till total och isolerad avrustning. Ett standardskäl i debatten var att Nationernas förbund var en garanti för freden och att en allmän nedrustning kunde väntas genom organisationens arbete.

Då det andra världskriget slutade och Förenta nationerna bildades blev avrustningsfrågan ånyo aktualiserad. I FN:s stadga förpliktades medlemmarna att avhålla sig "från hot om eller bruk av våld", och säkerhetsrådet har i uppdrag att "med minsta möjliga uppoffring av världens mänskliga och ekonomiska tillgångar... utarbета planer för ett system till reglering av rustningarna". Det har gått på samma sätt, kanske ännu litet sämre, än i Nationernas förbund. Sedan mer än tre år diskuteras nedrustningsfrågan utan resultat. Dess bättre har Sverige och andra demokratiska stater denna gång inte reagerat som på 1920-talet. Efter ett kort skede

av nedrustning omedelbart efter kriget har demokratierna, inför de kommunistiska regimernas angrepp och hot, stärkt sitt försvar och genom allianser sökt trygga de enskilda staternas existens. Sverige har inte ingått i demokratiernas försvars- och fredsorganisation, men vi har bevarat och utbyggt vårt försvar. Tanken att vi skulle nedrusta i överensstämmelse med FN:s principer och därigenom bli ett vackert exempel för andra nationer — 1920-talets förledande tro — har under denna tid framförts blott av det kommunistiska parti som i ett försvarslöst Sverige ser en gåva till sina ryska herrar.

På en punkt spelar dock avrustningsillusionismen in i vår debatt. I FN har man särskilt diskuterat möjligheten att förbjuda atomvapen, och dessa diskussioner återopas i Sverige som om det gällde realiteter, som om en avrustning i detta hänseende vore tänkbar. Mer eller mindre direkt och tydligt sägs det att vi inte behöver atomvapen därför att dessa vapen kan tänkas bli avskaffade genom FN:s försorg.

Vi skall här inte gå in på vad en sådan avrustning i fråga om det viktigaste vapnet skulle innebära för vårt och andra länders militärpolitiska läge. Det enda väsentliga är att slå fast att en avrustning av denna art är otänkbar och att man numera även inom de kretsar av politiker som måste bjuda nationerna på falska förhoppningar för att trygga sin ställning utgår från detta förhållande. Varför avrustning i fråga om atomvapen är omöjlig kan med några ord klarläggas.

En kontroll över att atomvapen inte tillverkas eller bevaras kan aldrig bli effektiv, även om tiotusentals ryska experter finnge kontrollera situationen i USA och en lika väldig grupp av amerikanska specialister sysselsattes i Ryssland. Men även om det orimliga antas att en kontroll kunde göras effektiv, är atomavrustning likafullt utesluten. Ty vad skulle ske om en stat började tillverka atombomber trots förbudet? Då ett sådant brott fastställdes vore ett inskridande mot den brottsliga staten omöjligt, eftersom denna stat i detta läge skulle vara den starkaste. Och hur skulle det gå om ett "vanligt" krig utbröt mellan Ryssland och USA? Ingen tror väl att de kontrollerande experterna skulle få stanna i motståndarlandet och att de stridande skulle avstå från att producera atomvapen för att vinna kriget.

Att avstå från anskaffande av atomvapen i hopp om ett internationellt effektivt förbud mot dessa vapen är därför rent önsketänkande. Ja, det är en illusionism som knappast längre kan bedrivas i god tro. Därför finner man under senare tid denna argumentation mot svenska atomvapen mera i undandglidande antydningar än i öppna påståenden.

Alldeles uteslutet är likväl inte att en begränsad överenskommelse i atomvapenfrågan kommer till stånd. Det kan tänkas att man når en uppgörelse enligt vilken atomvapen får framställas blott av de stater som nu äger vapnet, USA, England och Ryssland. I så fall skulle vårt läge, om vi inte genom avtal med västmakterna har möjlighet att vid krig er-hålla vapnen — och under fredstid de instrument som behövs för övning och utbildning — bli än mera ödesdigert än nu. Förhandlingarna i FN är inte ett skäl för uppskjutande av ett svenskt ställningstagande och en svensk hänvändelse till USA i denna fråga; de är tvärtom ett ytterligare skäl för att vi inom kort skall fatta beslut och gå till handling.